

NAZLI ILICAK

**12 Eylül
Kazanında
Bir Gazeteci**

1944 yılında Ankara'da doğdu. Notre Dame de Sion Fransız Lisesi ve Lozan Üniversitesi Siyaset Bilimi Fakültesi'nde eğitim gördü.

1974 yılında *Tercüman* gazetesinde köşe yazılarına başladı. *Tercüman*, *Meydan*, *Akşam*, *Yeni Şafak*, *Dünden Bugüne Tercüman*, *Bugün* ve *Takvim* gazetelerinde çalıştı. Halen günlük yazılarına *Sabah* gazetesinde devam ediyor.

Bir süre Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu üyesi, Basın Konseyi Yüksek Kurulu üyesi olan Nazlı Ilıcak, Basın Şeref Kartı sahibidir. 12 Eylül sonrasında ihdas edilen Gazeteciler Cemiyeti Basın Özgürlüğü Ödülü, ilk defa demokrasiye katkılarından dolayı Nazlı Ilıcak'a verildi.

Fazilet Partisi Genel İdare Kurulu üyeliği de yapan Ilıcak, 18 Nisan 1999 genel seçimlerinde bu partiden İstanbul milletvekili seçildi. Partinin kapatılmasıyla yasaklı duruma düştü.

Televizyonculuk hayatına 1991'den sonra TRT 1'de "Söz Meclisten İçeri" programıyla başladı. Daha sonra "Ah Bir Kahve Olsa", "Kazan Kaynıyor", "Sözün Özü", "Siyaset Kazanı", "8. Gün" gibi pek çok program yaptı. Halen CNN Türk'te Altan Öymen, Nagehan Alçı ve Enver Aysever ile birlikte "Dört Bir Taraf" programını sürdürüyor.

İki çocuk sahibi olan Ilıcak, İngilizce ve Fransızca biliyor.

Kitapları:

Her Taşın Altında "The Cemaat" Mi Var? (Doğan Kitap)

50. Yılında 27 Mayıs Yargılanıyor (son baskı Doğan Kitap)

12 Mart Cuntaları: Demokrasinin Sırtındaki Hançer

Sert Adımlarla Her Yer İnsesin (28 Şubat'ın Perde Arkası)

Zincirbozan Mektupları

28 Şubat Sürecinde Din, Siyaset ve Laiklik

Akşamdan Şafağa Demokrasiyi Beklerken

Yalnız Adam Menderes

Bitmeyen Hasret (Eşi Berin Menderes'ten Yassıda'ya,

Adnan Menderes'e Mektuplar)

Özal Döneminde Medyanın İçyüzü / Yazarlar-Kavgalar

12 Eylül Kazanında
Bir Gazeteci

DOĞAN KİTAP TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTAPLARI

50. Yılında 27 Mayıs Yargılanıyor
Her Taşın Altında "The Cemaat" Mi Var?

12 EYLÜL KAZANINDA BİR GAZETECİ

Yazan: Nazlı İlıcak

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Eylül 2012

4. baskı / Kasım 2012 / ISBN 978-605-09-1019-3

Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Yavuz Korkut

Baskı: Mega Basım, Baha İş Merkezi. A Blok

Haramidere / Avcılar - İSTANBUL

Tel. (212) 422 44 45

Sertifika no: 12026

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

12 Eylül Kazanında Bir Gazeteci

Nazlı Ilıcak

İçindekiler

Önsöz	9
Tarih: 11 Eylül	
Yer: Çankaya Köşkü	19
12 Eylül'ün hazırlıkları.....	23
Konya mitinginin ardındaki sorular	23
12 Eylül'e doğru.....	28
Mini muhtıra	29
Cumhurbaşkanlığı seçimleri.....	34
14 Ekim seçimleri.....	35
“Kadayıfın altı kızarıyor”	36
Gensoru önermeleri	38
12 Eylül ve siyasi partiler	45
Demirel ve “Kaptan-ı Derya”	49
İhtilalcilerin siyasilerden rahatsızlığı.....	52
Çağlayangil ve Evren.....	53
Ecevit'in mücadelesi	57
Demirel'in freni patladı.....	61
52 sayılı bildiri.....	62
Siyasi partiler kapatılıyor	64
Ecevit cezaevinde.....	66
10 yıllık yasak.....	69
Eski AP'liler ve temaslar	71
Celal Bayar'ın tavrı.....	73
Ulus parti kuracaktı	75
Uğur Reyhan arabulucu.....	77
30 sayılı bildiri.....	80
Ulus ve Mehmet Yazar	82
Evren sertleşiyor	85
Ulus yerine Sunalp	87
Sunalp ve Bayar	98
Büyük Türkiye Partisi.....	100
Bayar'la sohbet	105
Özal'ın düşünceleri.....	107

Zincirbozan mektupları	111
Demirel'e ilk mektup.....	114
Demirel'in arkadaşları anlatıyor.....	117
Mektuplaşmamız devam ediyor.....	121
Her gece iki gündüz arasında.....	139
Demirel vetoları eleştiriyor.....	143
Otosansür.....	149
Haydar Saltık beni hedef aldı.....	150
Demirel ve asker.....	153
Basın ve 12 Eylül.....	155
12 Eylül'deki yazılarım.....	170
"Tercüman"ı kapattıran yazılarım.....	175
Mahkûm olduğum yazı.....	181
Yine sansür.....	190
Cezaevi hatıraları	193
Cezaevinde güzellik yarışması.....	205
12 Eylül'ü destekledim mi?	217
Sonsöz.....	223
EK: Deniz Gezmiş ve arkadaşları için	
TBMM ve Senato'da yapılan oylamanın sonuçları.....	225

Önsöz

1979'da Süleyman Demirel önemli sayılabilecek bir seçim zaferi yaşamıştı. Ara seçim yapılan 5 vilayetin tümünde birinci gelmiş, Senato kısmi yenileme seçimlerinde de yüzde 47,1 ile yüzde 28,8 alan CHP'nin önüne geçmişti. Böylece, 1973 yılında 12 Mart müdahalesinin de tesiriyle CHP'ye kaptırdığı ilk sırayı yeniden ele geçirmiş oluyordu.

Ecevit'in 12 Mart'a karşı, İsmet Paşa'ya rağmen tavır alması, 20 Temmuz 1974'teki Kıbrıs Barış Harekâtı, fakirlerin umudu Karaoğlan imajıyla birleşince, CHP'nin oyları büyük artış göstermişti. İşte 1979'da bu hükümlerlik sandıkta sona eriyordu. "Umudumuz Ecevit" seçim sonuçlarını görünce umutların yıkıldığını anladı ve hemen istifa etti. Ama Adalet Partisi'nin bu başarısı parlamentoya ancak kısmen yansiyabildi.

Gene CHP, 208 milletvekiliyle, Meclis'te en çok sandalyeye sahip parti olarak kaldı. Adalet Partisi'nin milletvekili sayısı 181 idi. Biriken sorunlara, Milli Selamet Partisi (MSP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) destekli bir azınlık hükümeti nasıl cevap verebilirdi?

1970'li yıllarda MSP, "anahtar parti" idi. 1973'te Ecevit'in CHP'siyle koalisyon kurdu. Sonra, medyanın "Milliyetçi Cephe" adını verdiği koalisyon içinde MHP ve Adalet Partisi'yle birlikte yer aldı. Ve nihayet 1979'da, Demirel'i dışarıdan desteklemek suretiyle azınlık hükümetinin Meclis'ten güvenoyu almasını sağladı. Sağlam bir destek söz konusu değildi. Erbakan, Adalet Partisi'ni "kerhen" desteklediğini söylüyor, sürekli "kadayımın altının kızarıp kızarmadığını" denetliyordu! Bu arada güvensizlik oyuyla tek tek bakanları düşürmesi, siyasi istikrarı sarsıyordu. Barajsız D'hont sistemi zaman içinde siyaseti çok parçalı hale getirmiş,

azınlığın çoğunluğa egemen olmasının yolunu açmıştı. Milli Selamet Partisi, 1973-1980 döneminde, bu sayede anahtar parti konumuna gelmişti.

1970'li yıllarda siyasi istikrarsızlığın yanı sıra şiddet eylemleri de tırmanıyordu. 1968 gençlik hareketi, bütün dünyayla birlikte Türkiye'de de yaşanmış, ama sonradan olay gençlerin kendi içinde ve devletle çatışmasına dönüşmüştü.

Yıl 1969... Sağcı ve solcu gençler üniversitedeki öğrenci örgütlerini ele geçirmek için yarışıyor. İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Başkanlığı'nda sağcıların adayı Atilla Kılıçoğlu, solcuların adayı Suayip Dilmen. Bir grup ODTÜ'lü devrimci genç, arkadaşlarına destek için İstanbul'a geliyor. Bunların arasında yer alan Mehmet Sait Kozacıoğlu, İstanbul Üniversitesi'nin bahçesinde havaya birkaç el ateş ediyor; gözaltına alınıyor. Taylan Özgür kaçıyor, ama uzağa gidemedi Beyazıt Meydanı'nda 23 Eylül 1969'da vuruluyor.

O tarihten sonra çatışma iyice kızışıyor. Taylan Özgür'e tetiği çekenin kim olduğu bulunamıyor; bu olay, Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan, Sinan Cemgil, Cihan Alptekin'in Türk Halk Kurtuluş Ordusu'nu (THKO) kurmasına yol açıyor. THKO, silahlı propaganda için ses getirici eylemler düzenliyor. Adam kaçırıyor, banka soyuyor. Zaman içinde sosyalist gençliğin fraksiyonlara bölündüğünü görüyoruz. Kimi Sovyet yanlısı, kimi Maocu. Ama aynı çizgide görünenler de bir süre sonra ihtilafa düşüp, birbirlerini "revizyonizm"le, hatta "faşist"likle suçluyor. Solun önde gelen aydınlarından Halil Berktaş kendi yaşadıklarını *Taraf* gazetesinde okurlarıyla paylaşırken, benim bu görüşümü teyit ediyordu:

Bağnaz, fanatik, kendi grubunun ideolojik çizgisinden milimetrik de olsa sapan her görüşü düşman belleyen ve emperyalizme, burjuvaziye, CIA'ye hizmet olarak gören politik bir katılık söz konusuydu. Sol, her biri böyle düşünen ve davranan 50 küsur fraksiyona bölünmüştü. Birkaçı, diğerlerinden hayli büyüktü. Biri, Sovyet çizgisinde olan Türkiye Komünist Partisi'ydi (TKP). TKP, DİSK ve diğer sendikalarda yoğun bir güce sahipti. Onların tam karşısında, Maocu diye nitelenen bir kamp vardı. Bu kamp da, Halkın Kurtuluşu, Halkın Yolu gibi Arnavutluk yanlılarını içeriyordu.

Sovyet çizgisindeki ya da Maocu yayın organları, birbirlerine karşı husumet doluydu.

Halkın Kurtuluşu (sayı 105): Bundan 1 yıl önce, proleter Sadık Canaslan yoldaş katledildi. Bu seferki katiller, MHP'li, Ülkü Ocaklı faşistler değildi. Sadık yoldaşı, İlerici Gençlik Derneği (İGD) üyesi gençler katletti.

Kurtuluş (sayı 11): Türkiye sosyalist hareketi, bugünkü durumda silahın sivri ucunu içe çevirmiştir. Silahın içe dönüklüğü öyle bir safhaya varmıştır ki, bu mücadelede kullanılan araçlar, sosyalistler arası kullanılmaması gereken araçlar olmaya başlamıştır.

Halkın Sesi (sayı 150): Konya'da ve Sivas'ta devrimcilere saldırıldı, bunların sorumlusu Devrimci Yol grubudur.

Devrimci Yol (sayı 17): Marksizm'in reddettiği bireysel terörizmle, devrimci silahlı mücadele kavramlarını karıştırmayalım. Marksizm, merkezi ve belirli bir siyasi programa tabi olmayan, birbirinden kopuk kişi ve grupların şiddetini reddeder. Marksizm açısından bireysel olup olmadığının ayırım noktası, onun ülke çapındaki emekçi yığınlarının kurtuluş mücadelesiyle ilişkisidir. Şiddet, Marksist-Leninist bir partinin politik mücadelesine bağlıysa, bireysel terörizm sayılmaz.

İlerici Yurtsever Gençlik (sayı 52): Maocular, İGD İzmir Şubesi Başkanı Tarık Demirkan'ı elleri titremeden kurşunladılar; ardından canice bıçakladılar.

Halkın Birliği (sayı 31): Ergani Lisesi'nde, 7 Mart günü, Kürt milliyetçileri Rizgari taraftarlarıyla, sosyal faşistler arasında kavga oldu. Sosyal faşistlerin düzenledikleri geceye, Rizgari taraftarlarının gönderdiği mesaj, onların Rus uşaklıklarına ters düştüğü için kabul edilmemişti. Sosyal faşistler, haksız oldukları ortaya çıkınca, kaba kuvvete başvurdu, ama gereken cevabı aldılar.

Maocu gençler, Sovyet yoldaşı Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) ya da İGD gibi derneklere, "sosyal faşist" veya "Rus uşağı" diyorlardı. Sovyetler Birliği ve Türkiye Komünist Partisi yanlısı DİSK ve benzeri örgütler ise, Taksim'deki 1 Mayıs kutlamalarını Maoculara kapatacak kadar onlardan nefret ediyordu. Arnavutçu, Çinci, Sovyetçi gruplar, yukarıdaki dergilerden de anlaşılacağı üzere, sadece Taksim'de değil, farklı mekânlarda ve illerde de kıyasıya mücadele ettiler; birbirlerini kurşunlayıp öldürdüler.

Bu husumet, 1 Mayıs törenlerine de yansdı. Halil Berktaş'ın değerlendirmeleri, bir anlamda özeleştirisini, o günlerdeki havayı

anlamamıza yardımcı oluyor. Berktaş, 1 Mayıs 1976 mitingini hatırlatarak söze başlıyor:

Bu kalabalık miting, TKP'nin egemenliğindeki DİSK'in kontrolünde gerçekleşmişti. Herkes için kıskançlık ve haset söz konusuydu. 1 Mayıs 1977'ye giderken, rakipler arasında gerginlik tırmandı. TKP ve DİSK'in tavrı, başka hiçbir siyasi eğilimi, kendi örgüt pankartı ve flamasıyla Taksim'e sokmama yönündeydi.

Berktaş'a göre, 1 Mayıs 1977'deki ölümlerin sebebi devlet değil, Maoçu ve Sovyetçi grupların çatışmasıydı. Halkın Kurtuluşu, Halkın Yolu, TİKKO gibi gruplar meydana girmeye çalışırken, DİSK'in barikatına toslayıp, aralarında çatışma çıkmıştı. Halil Berktaş'a katılmayıp, 1 Mayıs 1977'yi tamamen "derin devletin tertibi" gibi sunanlar da var. Bana göre Sovyet yanlısı sol ile Maoçuların şiddet içeren rekabetini yok sayarak yapılan yorumlar gerçeği yansıtmıyor. O çatışmacı zemin üzerinde demokrasiye tuzaklar kurulmuş olabilir. Hadiselerin tırmanmasında tek bir odak değil, birden fazla aktör rol almıştır.

Mesela, 1970'lerin DİSK'i sınıf kavgasından yanaydı. Sınıf kavgası, memleketi çökertmek suretiyle proletarya diktatörlüğüne zemin hazırlayacaktı. Kemal Türkler'in 1977 Aralık ayında tasfiye edilmesine kadar DİSK tamamen TKP, dolayısıyla Sovyetler Birliği çizgisindeydi. Abdullah Baştürk Genel Başkan olunca, Kemal Türkler, Maden-İş'in başında kalarak Bank-Sen ve Bay-Sen ile birlikte Türkiye Komünist Partisi'nin DİSK içindeki temsilcisi sıfatını sürdürdüler. Zaten, 1979 Mart ayında adı geçen üç sendika, bir yıl için DİSK'ten çıkarıldı. Türkler'in tasfiyesinden sonra Baştürk, daha ılımlı bir çizgiye gelmekle birlikte, gene de Sovyetler Birliği'ne yakın kaldı. Mesela, Afganistan'ın Sovyetler tarafından işgalini 12 Ocak 1980'de "Emperyalizmin savaş kıskırtıcı sonucu olarak ve Afgan yönetiminin çağrısı üzerine Sovyetler Afganistan'a girmişlerdir" şeklinde yorumluyordu.

1980 öncesi yaşanan önemli olaylardan biri de, 29 Mayıs 1977'de Bülent Ecevit'e karşı yapılan suikast girişimiydi. Seçim çalışmaları için İzmir'e giden Ecevit'e otobüse binerken ateş açıldı. Kurşun sıyrarak arkadaki Mehmet İsvan'a saplandı. Olay sonrası ateş edenin karakolda görevli bir polis olduğu ortaya çıktı; suikast teşebbüsünü üstlenen bu şahsa, 3,5 yıl hapis cezası verildi. Perde arkasında Ecevit'in kontrgerillanın hedefi olduğu söy-

lendi. Ama kimse bunun üzerine gidemedi. Bununla beraber, o tarihte Başbakan olan Süleyman Demirel, olayda parmağı olduğu düşünülen Kara Kuvvetleri Komutanı Namık Kemal Ersun'u görevden aldı. Demirel'in yorumuna göre, Ersun, "anarşi yaratarak, 5 Haziran 1977 seçimlerini ertelemeyi, hatta darbe yapmayı" amaçlıyordu. Sadece Ersun değil, onunla birlikte 200 asker de re'sen emekliye sevk edildi.

Kontrgerilla meselesini ciddi şekilde ele almak ve üzerine gitmek isteyen Ankara Cumhuriyet Savcısı Yardımcısı Doğan Öz, 24 Mart 1978'de öldürüldü. Eşine, "Cumhuriyeti tehdit eden bir tehlike varittir ve cumhuriyet savcısı bunu önlemek zorundadır" demişti. Öz, kontrgerilla ile ilgili dava açma hazırlığındaydı. Ön çalışma olarak yazdığı raporda, hedefi şu şekilde tespit etmişti:

Amaç, demokrasi umudunu yok etmektir. Şiddet olayları, anarşik eylemler olarak nitelendirilebilecek kadar basit değildir... Bütün bu çalışmalar içinde askeri ve sivil güvenlik güçleri vardır. Kontrgerilla, Özel Harp Dairesi'ne bağlıdır. Sivil güvenlik güçleri içinde de, MİT elemanları ve 1. Şube görevlileri kullanılmaktadır.

Doğan Öz, bu raporu yazdıktan iki ay sonra öldürüldü.

1980'e yaklaşırken, sokak her geçen gün anarşiye daha fazla teslim oluyordu. Sıradan vatandaşların yanı sıra, herkesin tanıdığı şöhretli kişiler de öldürülüyordu. Her cinayet, toplumda korkunun ve endişenin biraz daha derinleşmesine yol açıyordu.

11 Temmuz 1978'de Bedrettin Cömert Ankara'da, 1 Şubat 1979'da Abdi İpekçi İstanbul Teşvikiye'de, 10 Eylül'de Türkiye İşçi Partisi Adana eski İl Başkanı Ceyhan Can yazıhanesinde, Çukurova Üniversitesi Rektör Vekili Fikret Ünsal evinin önünde, 19 Eylül'de Malatya Ülkü Ocakları eski başkanı Mürsel Karataş İstanbul Sultanahmet'te, 28 Eylül'de Adana Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul, 19 Kasım'da eski Adalet Partisi İstanbul Milletvekili İlhan Egemen Darendelioğlu İstanbul Beyazıt'ta, 20 Kasım'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekan Yardımcısı Ümit Doğançay İstanbul Etiler Profesörler Sitesi'nde, 3 Aralık 1979'da, Fedai dergisinin sahibi yazar Kemal Fedai Coşkuner İzmir Agora semtinde, 7 Aralık'ta İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğretim üyelerinden Cavit Orhan Tütengil İstanbul Levent'te, 11 Nisan 1980'de TRT İstanbul Radyosu produktörlerinden Ümit Kaftancıoğlu, 27 Mayıs 1980'de Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkan Yardımcısı Gün Sazak Ankara'da, 24 Hazi-

ran 1980'de Milliyetçi Hareket Partisi Gaziosmanpaşa İlçe Başkanı Ali Rıza Altınok evinde eşi ve kızıyla birlikte, 15 Temmuz 1980'de Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul Milletvekili Abdurrahman Köksaloğlu Şişli'deki işyerinde, 19 Temmuz 1980'de Eski Başbakan Nihat Erim İstanbul'da Dragos Deniz Kulübü'nden çıkarken, 22 Temmuz 1980'de DİSK ve Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler İstanbul Merter semtinde silahlı saldırı sonucu öldürüldü.

Alevi-Sünni çatışmasını körüklemeyi amaçlayan tertipler de ihmal edilmedi. 19-26 Aralık 1978'de Kahramanmaraş'ta Alevilere yönelik saldırı sırasında çok sayıda yurttaş hayatını kaybetti; evleri yakıldı, işyerleri tahrip edildi. Bu olay sonrasında 13 ilde (İstanbul, Ankara, Kahramanmaraş, Adana, Elazığ, Bingöl, Erzurum, Erzincan, Gaziantep, Kars, Malatya, Sivas ve Şanlıurfa) sıkıyönetim ilan edildi. Başbakan Bülent Ecevit'ti. Olayın tertipçileri, sıkıyönetimin ilanıyla hedeflerine bir adım daha yaklaşmış oldu. Ama Kahramanmaraş'ta yaşanan facia, yeni olayların gelebileceği endişesini doğurmuştu. Sıkıyönetimin ilan edilmesi bu yüzden gerekli görüldü. Zaten, bütün siyasi partiler de bu kararı destekledi. Lakin sıkıyönetim de çare olmadı. Aksine şiddet eylemleri yaygınlaştı. 27 Mayıs 1980'de, MHP Genel Başkan Yardımcısı Gün Sazak'ın öldürülmesinin yarattığı infial, tepkinin şiddete dönüşmesini isteyenler tarafından kullanıldı. Çorum'da, gene Alevileri hedef alan kanlı olaylar cereyan etti.

12 Eylül öncesindeki anarşide birden fazla aktör yer aldı: Solcu gençlik, Ülkücü gençlik... Çatışan siyasetçiler, perde arkasındaki derin güçler... Üniversiteler farklı grupların işgali altına girdi. Bir grubun himayesi olmadan, derslere devam etmek mümkün değildi. Zaten, çatışmalar yüzünden bazı üniversiteler eğitim faaliyetine ara vermek zorunda kalmıştı. Ecevit, Demirel ve onların temsil ettiği siyasi kadrolar, adeta can düşmanıydı; ülkede büyük bir kutuplaşma yaşanıyordu. Rakip siyasetçiler, birbirlerini gördükleri yerde kafalarını çeviriyordu. Gençlik, vatan kurtarıyordu! Buna inandırılmışlardı. "Masa başı devrimciliği olmaz" diye er meydanına davet ediliyorlardı. Che Guevera modeli gençlik kahramanları doğdu o dönemde. Atatürk'ün devrimlerini tamamlayamadığını ileri sürenler, 2. Kurtuluş Savaşı verdikleri inancındaydı.

Deniz Gezmiş, *Devrim* gazetesinde Uluç Gürkan'a verdiği röportajda şöyle diyordu:

Eylemci olarak devrimci mücadeleye katılmak, Mustafa Kemal'in bize yüklediği bir görevdir. Türkiye, ilk Kurtuluş Savaşı'ndan 50 yıl sonra tekrar yarı sömürge durumundadır.

Bugün, Türkiye'de, Kemalist devrimin bekçiliğini yüklenen güçler arasında, başta ordu, 27 Mayıs'ı yapan güçlerin önemli bir yeri var. Antikemalist karşı devrim hareketine karşı, gençlik, bütün zinde güçlerle el eledir.

Aynı dönemde Aralık 1969'da, 69 denizci subay, devrimci gençlikle el ele olduklarını ve Mustafa Kemal'in devrimini devam ettirdiklerini bir bildiriyle açıklamıştı:

...Durur muydu Milli Kurtuluş Savaşımız. Bu savaş şunun bunun değil ki dursun. Bu savaş senin, bu savaş ezilenlerin, bu savaş Mustafa Kemal'in savaşı. Meydan boş değildir. Tüfeklerimizdeki mermi, mermilerimizdeki barut, yüreklerimizdeki ateş yeter size. Milli Kurtuluş Savaşımızın en büyük dayanağı yiğit halkımızsa, onun yumruğu devrimci gençliktir. Onun yumruğu bizleriz. Devrimciler ölür, devrimler sürer.

Hasan Cemal devrimci sosyalist gençliğin kurmak istediği rejimi şöyle anlatıyor:

Antiemperyalist, Marksizm'den etkilenmiş devletçi, milliyetçi bir hareket. İçinde hem Marksizm vardı, hem Kemalizm. Önce emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı Milli Demokratik Devrim gerçekleştirelecekti, sonra kapitalist olmayan yoldan milli sosyalizm kurulacaktı. Ve bu işler Irak'taki, Suriye'deki gibi tek parti yönetimleriyle, ya da Doğan Avcıoğlu'nun deyişiyle, kadife eldiven içinde demir yumruklu disipline dayalı bir dikta ile yapılacaktı. Çünkü seçim sandığı her seferinde gerici güçleri, yani emperyalizmin işbirlikçilerini iktidara taşıyordu.

Deniz Gezmiş idealist bir gençti. Ülkenin Milli Demokratik Devrim yoluyla emperyalizm kaskacından kurtulacağını düşünüyordu. Yöntem olarak silahlı propagandayı benimsemişti. O ve arkadaşları, 4 ABD'li askeri Tuslog tesislerinden kaçırdı, sonra serbest bıraktı. Ankara İş Bankası Emek Şubesi'ni soydu. Devrimi gerçekleştirmek için her yöntem mubahtı. Gemerek'te yakalanışını, hissettiklerini, aynı koğuştaki arkadaşları Erdal Öz'e şu cümlelerle anlatmıştı:

NAZLI ILICAK

12 Eylül Kazanında Bir Gazeteci

11 Eylül 1980 Perşembe günü öğle vakti. Meclis Başkanı İhsan Sabri Çağlayangil'in telefonu çaldı. Arayan Süleyman Demirel'di. "Askeri canipten iyi haber almıyorum. Hazırlıkları varmış. Nereye kadar gideceklerini, ne yapacaklarını kestiremiyorum. Saat beşte gelecek zatın ağzını yokla" dedi.

Saat beşte Genelkurmay Başkanı Kenan Evren Çankaya Köşkü'ne geldi.

Evren gittikten sonra, Demirel Çağlayangil'i aradı. Çağlayangil "Her seferki ziyaretlerinden çok farklı. Aşırı saygı ve ilgi içindeydi. Bu neyi ifade ediyorsa yorumlamasını size bırakıyorum" dedi.

Demirel şu cevabı verdi: "Anlattığın gibiyse, daha bir haftamız var."

Ama o akşam, 11 Eylül'ü 12 Eylül'e bağlayan gece darbe oldu. 12 Eylül Cuma günü akşamüstü, Evren Çağlayangil'i aradı. "Sayın Başkanım" dedi, "dün size geldim; hadiselerden bahsedemedim. Beni anlayışla karşılayacağınızı ümit ediyorum. Siz de kabul edersiniz ki, başka çare yoktu."

Kenan Evren'in son çare olarak gördüğü "12 Eylül cumhuriyeti koruma ve kollama harekâtı"nın üzerinden 32 yıl geçti. Belki de Türk siyasi tarihinin pek çok açıdan iz bırakan en önemli müdahalesi olan, sonuçları bugün bile devam eden 12 Eylül darbesini Nazlı Ilıcak bilinmeyen yönleriyle anlatıyor.

Askeri müdahaleden tekrar çok partili hayata geçene kadar politik arena tam bir cadı kazanıydı. Gazeteci Nazlı Ilıcak da, hem iktidar savaşlarının çok yakın tanığı, hem de darbeye karşı duruşuyla mağduruydu. Ilıcak'ın yazdığı *Tercüman* gazetesi defalarca kapatıldı, Ilıcak da üç ay hapse mahkûm oldu.

Nazlı Ilıcak *12 Eylül Kazanında Bir Gazeteci*'de tarihi gerçeklere tanıklık ediyor; iktidar savaşlarını, hükümet kurma çalışmalarını, Zincirbozan'da alıkonulan Süleyman Demirel'le mektuplaşmalarını, Sağmalcılar Cezaevi'ndeki günlerini okurla paylaşıyor.

Çok tartışılan bir dönemin perde arkasını deneyimli bir gazeteci ve darbe mağdurunun kaleminden okumak için kaçınılmaz bir fırsat.